

BẢO VỆ VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI SẢN VĂN HOÁ HẢI PHÒNG TRONG THỜI KỲ CÔNG NGHIỆP HOÁ, HIỆN ĐẠI HOÁ ĐẤT NƯỚC

TS. HOÀNG VĂN KẾ*

Hải Phòng - mảnh đất ngàn năm văn hiến, có vị thế quan trọng về chính trị, kinh tế, quân sự, giao thông vận tải và văn hoá đối với cả nước. Tên Hải Phòng tuy mới xuất hiện đến nay trên một thế kỷ, nhưng mảnh đất thân thương này đã in đậm dấu ấn trong dọc dài lịch sử dân tộc, nơi tàng lưu nhiều chứng tích huy hoàng của biết bao thế hệ. Người Hải Phòng cương trực, thẳng thắn, có nghĩa khí, dám đương đầu với cái khó, năng động, nhạy bén tiếp thu cái mới, cần cù trong lao động, thông minh, cởi mở, bao dung, độ lượng,... đã sáng tạo nên biết bao giá trị văn hoá và truyền thống tốt đẹp. Di tích lịch sử - văn hoá Hải Phòng là một bộ phận quan trọng của di sản văn hoá dân tộc và là nguồn sử liệu trực tiếp, tin cậy để cho chúng ta khôi phục các trang sử hào hùng của con người và mảnh đất Hải Phòng nói riêng, của dân tộc Việt Nam nói chung. Qua di tích lịch sử văn hoá, các thế hệ nối tiếp nhau có điều kiện hiểu biết sâu sắc hơn về bản lĩnh, bản sắc văn hoá dân tộc, để mỗi người chúng ta vững vàng hơn, mạnh mẽ hơn trên con đường xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam Xã hội chủ nghĩa.

* PHÓ CHỦ TỊCH
UBND. THÀNH PHỐ HẢI PHÒNG

Nhận thức rõ điều ấy, nhiều năm qua, Đảng bộ và chính quyền thành phố Hải Phòng không ngừng đề cao, trân trọng di sản văn hoá dân tộc, những giá trị tinh thần và vật chất do nhân dân sáng tạo ra, nhất là từ khi có Nghị quyết Trung ương 5 (khoá VIII) về xây dựng và phát triển nền văn hoá Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc và Kết luận Hội nghị Trung ương 10 (khoá IX) về tiếp tục thực hiện Nghị quyết Trung ương 5. Đặc biệt, từ khi Luật di sản văn hoá có hiệu lực thi hành, công tác bảo tồn và phát huy di sản văn hoá ở Hải Phòng đã thu được những thành tựu rất đổi tự hào. Theo số liệu thống kê chưa đầy đủ, trên địa bàn Hải Phòng hiện còn hơn 1.000 di tích, gồm 537 ngôi chùa, 107 nhà thờ, số còn lại là các đình, đền, miếu, phủ,... trong đó có 103 di tích được Bộ Văn - hoá Thông tin (nay là Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch) xếp hạng di tích quốc gia, 165 di tích được UBND. Thành phố xếp hạng di tích lịch sử - văn hoá cấp thành phố. Đặc biệt, Hải Phòng còn có quần đảo Cát Bà được tổ chức UNESCO công nhận là Khu dự trữ sinh quyển thiên nhiên thế giới và hai khu danh lam thắng cảnh nổi tiếng là Tràng Kênh - Bạch Đằng và vùng non nước Đồ Sơn. Ngoài ra, Hải Phòng còn có Bảo tàng thành phố - một trong

Rồng Thành bạc, Nhân Trại, Hải Phòng (đá, thế kỷ 16) - Ảnh: Quốc Vụ

những bảo tàng khảo cứu địa phương, được thành lập sớm nhất ở nước ta và một số bảo tàng thuộc lực lượng vũ trang đóng quân trên địa bàn, 21 phòng truyền thống, 252 lễ hội cổ truyền; trong đó có một lễ hội cấp quốc gia (Hội chọi trâu Đồ Sơn), 5 lễ hội cấp vùng, 91 lễ hội cấp huyện, xã và 156 lễ hội làng. Trong những năm qua, hệ thống di tích lịch sử văn hoá của Hải Phòng đã được Nhà nước và nhân dân quan tâm đầu tư tu bổ, tôn tạo, nâng cấp. Nhân dân Hải Phòng đã đóng góp hàng trăm tỷ đồng để tu bổ, tôn tạo 216 ngôi chùa và nhà thờ. Ngân sách Trung ương - thông qua chương trình mục tiêu chống xuống cấp và tôn tạo di tích, đã đầu tư 28 tỷ đồng cho việc tu bổ, tôn tạo, 34 di tích cấp quốc gia như: đình Hàng Kênh, đình Kiên Bái, đình Kinh Dao, đền Nghè, đền Hang (Núi Voi), khu di tích Trạng Trình Nguyễn Bỉnh Khiêm... Thực hiện phương châm "Nhà nước và nhân dân cùng làm, Trung ương và địa phương cùng làm", Thành phố đã huy động được hàng chục tỷ đồng cho việc tu bổ, nâng cấp Nhà hát thành phố, di tích lưu niệm Tổng Bí thư Nguyễn Văn Linh tại nhà cụ Sáu ở xóm Nam - Dư Hàng Kênh, xây dựng khu

di tích Bến tàu không số ở Đồ Sơn, xây dựng khu di tích tưởng niệm Trạng nguyên Lê Ích Mộc, Trạng nguyên Trần Tất Văn, đền thờ Trần Quốc Bảo, xây dựng tượng đài nữ tướng Lê Chân, tượng danh nhân văn hoá Nguyễn Bỉnh Khiêm... Nhờ làm tốt công tác bảo tồn và phát huy giá trị của hệ thống di tích lịch sử - văn hoá mà hàng chục lễ hội dân gian được phục hồi. Tinh thần hướng về cội nguồn dân tộc lan toả trong các tầng lớp nhân dân. Nhiều bộ môn nghệ thuật dân gian như ca trù, hát đúm, rối cạn, rối nước, đua thuyền rồng trên biển và các ngành nghề thủ công đặc sắc như trồng hoa, cây cảnh, tạc tượng, tranh thêu, tranh ghép tre, sản xuất đồ thủ công mỹ nghệ... được khôi phục và phát triển, khơi gợi niềm tự hào về bản sắc văn hoá Hải Phòng.

Trong quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá, hội nhập và giao lưu quốc tế hiện nay, di sản văn hoá vật thể và di sản văn hoá phi vật thể rất dễ bị tổn thương, thậm chí bị tiêu vong. Chính vì vậy, ngày 27/8/2004, Ban thường vụ Thành uỷ Hải Phòng (khoá XII) đã ban hành Chương trình hành động số 28 và Ban Thường vụ Thành uỷ (khoá XIII) đã thảo luận và chuẩn

bị ra Nghị quyết về "Xây dựng và phát triển văn hoá Hải Phòng đến năm 2020", trong đó xác định rõ những định hướng lớn, hoạch định toàn diện cho chiến lược bảo tồn và phát huy vốn di sản văn hoá dân tộc trên địa bàn Hải Phòng. Trước mắt, Thành phố đang tiếp tục tranh thủ sự hỗ trợ của Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch để đầu tư hoàn thiện một số công trình văn hoá còn dang dở như Nhà hát Thành phố, các dự án trong chương trình mục tiêu quốc gia chống xuống cấp di tích lịch sử - văn hoá đã được phê duyệt, hoàn thành các đề án quy hoạch phục dựng tháp Tường Long (Đỗ Sơn), Khu di tích Dương Kinh nhà Mạc (Kiến Thụy), Khu di tích Trạng Trình Nguyễn Bỉnh Khiêm ở xã Lý Học (Vĩnh Bảo) và xã Kiến Thiết (Tiên Lãng); Đề án Quy hoạch bảo tồn khu di tích lịch sử và danh thắng Tràng Kênh - Bạch Đằng, các khu di tích cổ sinh và danh thắng trên quần đảo Cát Bà; chuẩn bị các điều kiện để khởi công xây dựng Quảng trường và Tượng đài Chủ tịch Hồ Chí Minh, Cụm tượng đài chiến thắng Cát Bi; Dự án cải tạo nâng cấp và đổi mới trưng bày Bảo tàng Hải Phòng... Đồng thời, Thành phố sẽ dành kinh phí hợp lý và tập trung chỉ đạo triển khai các công trình nghiên cứu, sưu tầm, tư liệu hóa lễ hội truyền thống, các bộ môn nghệ thuật dân gian, các công trình kiến trúc - nghệ thuật tiêu biểu. Một số vấn đề khác cũng được Đảng bộ và Chính quyền Thành phố quan tâm là tăng cường công tác chỉ đạo các cơ quan hữu trách đẩy mạnh việc hướng dẫn nhân dân chủ động giữ gìn, phát huy giá trị các di sản văn hoá; khuyến khích các tổ chức và cá nhân tham gia bảo vệ môi trường thiên nhiên và cảnh quan thiên nhiên xung quanh các di tích lịch sử văn hoá; gắn kết công tác bảo tồn di sản văn hoá với kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội của từng địa phương, từng đơn vị.

Trong những năm qua, bên cạnh những thành tích đã đạt được, công tác bảo tồn và phát huy di sản văn hoá của Hải Phòng cũng còn bộc lộ một số thiếu sót, hạn chế. Đó là, công tác kiểm kê phổ thông các di tích lịch sử - văn hoá, cách mạng và kháng chiến chưa được tiến hành thường xuyên, liên tục; nhiều chương trình nghiên cứu, sưu tầm, phục dựng và phát huy giá trị di sản văn hoá vật thể và phi vật thể triển khai chậm chạp, thiếu đồng bộ. Việc phân cấp quản lý di tích còn nhiều lúng túng, chưa

chặt chẽ; các cấp, các ngành chưa có sự chủ động, tích cực tham gia quản lý và phát huy tác dụng của di sản văn hoá, mà coi lĩnh vực hoạt động này là chỉ của riêng ngành văn hoá. Trình độ cán bộ chuyên ngành quản lý nhà nước về di sản văn hoá nói riêng, về văn hoá - thông tin nói chung tuy có nhiều tiến bộ so với trước đây, song so với yêu cầu vẫn còn nhiều hạn chế cần sớm được khắc phục, nhất là cán bộ cấp quận, huyện và cấp xã, phường, thị trấn. Ngân sách dành cho hoạt động tu bổ, tôn tạo di tích lịch sử - văn hoá vẫn chưa đáp ứng được nhu cầu; tình trạng vi phạm di tích và các hoạt động tự phát, mê tín dị đoan trong một số lễ hội chưa được ngăn chặn kịp thời...

Trước thực trạng đó, để không ngừng nâng cao chất lượng và hiệu quả các hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá dân tộc, qua đó thiết thực góp phần thúc đẩy sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa Thành phố phát triển và đáp ứng nhu cầu hưởng thụ về văn hoá ngày càng cao của nhân dân, chúng ta cần hoàn tất một số nhiệm vụ trọng yếu sau:

- Đẩy mạnh tuyên truyền pháp luật về di sản văn hoá để nâng cao ý thức của toàn dân, của các ngành, các cấp đối với sự nghiệp bảo vệ di sản văn hoá, kiên quyết xử lý các vi phạm làm tổn hại đến di sản văn hoá.

- Xây dựng kế hoạch nghiên cứu, khảo sát nhằm đánh giá đúng thực trạng các di sản văn hoá, trên cơ sở đó, lập quy hoạch tổng thể bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hoá một cách khoa học, thiết thực, phù hợp với tình hình phát triển kinh tế, xã hội của thành phố; chú trọng xây dựng và nhân rộng mô hình quần chúng tham gia vào các hoạt động bảo vệ di sản văn hoá theo hướng xã hội sâu rộng.

- Sử dụng có hiệu quả nguồn kinh phí đầu tư của Nhà nước và sự đóng góp của nhân dân để từng bước tu bổ, tôn tạo các di sản văn hoá hiện tồn.

- Tăng cường hợp tác quốc tế trong lĩnh vực bảo tồn, quảng bá di sản văn hoá; ứng dụng các thành tựu khoa học - kỹ thuật và công nghệ vào việc bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá; hợp tác đào tạo nhằm nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ cho đội ngũ cán bộ công tác trên lĩnh vực di sản văn hoá nói riêng, văn hoá - thông tin nói chung./